

DOKUMENTERA, REFLEKTERA OCH LÄRA TILLSAMMANS

– EN KVALITATIV STUDIE OM PEDAGOGERS
TANKAR KRING BARNES INFLYTANDE I DEN
PEDAGOGISKA DOKUMENTATIONEN

Grund
Pedagogiskt arbete

Paula Nilsson
Sandra Östlund

2017-FÖRSK-K37

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskollärarytbildningen 210 hp

Svensk titel: Dokumentera, reflektera och lära tillsammans – en kvalitativ studie om pedagogers tankar kring barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen

Engelsk titel: Document, reflect and learn together – a qualitative study about educator's thoughts on children's influence in the pedagogical documentation

Utgivningsår: 2017

Författare: Paula Nilsson & Sandra Östlund

Handledare: Kristina Holm

Examinator: Anita Eriksson

Nyckelord: barns inflytande, förskola, pedagogisk dokumentation, dokumentation, intra-aktiv pedagogik, konstruktionistisk teori

Sammanfattning

Studien handlar om barns möjligheter till inflytande i förskolans pedagogiska dokumentation. I *Läroplan för förskolan* (Lpfö 98, rev. 2016) poängteras det att barn har rätt att påverka verksamhetens utformning och planering genom deras inflytande. Under den verksamhetsförlagda utbildningen har vi lagt märke till att pedagogerna känner stress och oro över att dokumentera. Syftet med studien är att undersöka hur pedagoger definierar pedagogisk dokumentation, samt deras tankar och förhållningssätt till barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen och på vilket sätt pedagogisk dokumentation stödjer barns lärande. Vi har valt att endast inrikta oss på begreppet inflytande och inte delaktighet, då vi anser att det finns skillnader mellan begreppen. Inflytande handlar mer om barns möjligheter till att påverka verksamhetens utformning och planering, medan delaktighet kan ses som att barn får vara delaktig i något förutbestämt (SAOL 2015). Barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen kan beskrivas genom att de får vara med och reflektera över det insamlade dokumentationsmaterialet. För att i nästa steg diskutera med pedagoger om vad de vill göra i verksamheten (Dahlberg, Moss, Pence 2009; Lenz Taguchi 2013).

I studien har vi gjort valet att använda oss av en kvalitativ metod med intervju som ansats, som stöd har vi använt oss av ljudinspelning. Sammanlagt har tre förskollärare och två barnskötare på två olika förskolor blivit intervjuade.

Resultatet i studien visar att pedagogisk dokumentation används kontinuerligt i verksamheten men det finns osäkerhet kring skillnaden mellan dokumentation och pedagogisk dokumentation. Det framkom även en viss tvekan till hur man kan ge barn inflytande och begreppet blandas ofta ihop med delaktighet. Däremot belyser respondenterna att de gärna vill ge barn mer utrymme och inflytande i den pedagogiska dokumentationen, för att det i sin tur ska gynna barns lärande.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
SYFTE	2
Frågeställningar.....	2
BAKGRUND	3
Vad är pedagogisk dokumentation?	3
Pedagogisk dokumentation	3
När dokumentationen blir pedagogisk.....	4
Pedagogisk dokumentation för verksamheten och vårdnadshavare	4
Reggio Emilia och den pedagogiska dokumentationens historia	5
Pedagogisk dokumentation i ett internationellt forskningsperspektiv	6
Barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen	6
Att definiera och skilja begreppen inflytande och delaktighet.....	7
Pedagogers förhållningssätt	8
TEORETISK RAM	9
Intra-aktiv pedagogik	9
Konstruktionistisk teori	9
Teoridiskussion	10
METOD	12
Metodval	12
Intervju som redskap.....	12
Urval	12
Genomförande	13
Etiska ställningstagande	14
Tillförlitlighet och giltighet	15
Analysmetod	15
RESULTAT	17
Pedagogers tankar om och förhållningssätt till pedagogisk dokumentation.....	17

Pedagogers arbete med barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen.....	18
Pedagogisk dokumentation som stöd för barns lärande och utveckling	19
DISKUSSION	20
Metoddiskussion	20
Resultatdiskussion	21
Pedagogers skilda tankar och arbetsätt om pedagogisk dokumentation	21
Pedagogisk dokumentation gynnar barns utveckling och lärande.....	21
Barns reflektioner är en viktig del i verksamhetsutvecklingen.....	22
Barns möjlighet till inflytande i den pedagogiska dokumentationen	23
Didaktiska konsekvenser	23
REFERENSLITTERATUR	25
BILAGOR	28
Bilaga 1, Missivbrev.....	28
Bilaga 2, Intervjufrågor.....	29

INLEDNING

Denna studie grundar sig på att undersöka barns inflytande i den pedagogiska dokumentationsprocessen. I dagsläget är det aktuellt att dokumentera i förskolan på varierande sätt, både genom olika plattformar men också genom dokumentation på väggarna av olika slag. Under vår verksamhetsförlagda utbildning har vi fått möjlighet att se skilda sätt man kan dokumentera på. Det har framgått av pedagoger att pedagogisk dokumentation är en stressfaktor och att det inte alltid finns en tanke bakom handlingarna. Det finns även svårigheter kring hur man inkluderar barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen. I *Läroplan för förskolan* (Lpfö 98 rev. 2016) läggs det vikt vid att arbetslaget ska dokumentera, följa upp och utveckla verksamheten genom pedagogisk dokumentation. Det redogörs även att barn ska få möjlighet till inflytande i den pedagogiska dokumentationen. Vi vill undersöka hur pedagoger ser på barns medverkan och inflytande i verksamhetens pedagogiska dokumentation, samt hur mycket inflytande de får och på vilket sätt detta synliggörs. Vi hoppas att vår undersökning ska bidra till kunskap om hur pedagogisk dokumentation kan underlätta det pedagogiska arbetet i förskolan.

I rapporten *Förskolans pedagogiska uppdrag* från Skolinspektionen (2011:10) redogörs det att många pedagoger känner rädsla att dokumentera barn, eftersom det finns risk att den pedagogiska dokumentationen automatiskt kan övergå till bedömning av barns prestationer. Skolinspektionen (2011:10) belyser i rapporten att detta många gånger skapar en ångestladdad situation. Vidare förklarar Skolinspektionen (2011:10) att pedagogisk dokumentation ska gynna barns lärande och utveckling, eftersom det kan bli ett hjälpmedel för pedagoger att stödja och utmana barn. Den pedagogiska dokumentationen underlättar för pedagoger att utvärdera och utveckla verksamheten, vilket skapar bra förutsättningar för det systematiska kvalitetsarbetet.

I 4 kap. 9 § i Skollagen (SOU 2010:800) belyses det att barn ska ges inflytande över sin utbildning. Barn ska fortlöpande stimuleras och få vara aktivt delaktiga i arbetet med sin egen kunskapsutveckling. Barnkonventionen lägger också tyngd vid att barn själv har rätt till inflytande när det handlar om sådant som inkluderar dem själva, och vid beslut så har även vuxna en skyldighet att ta reda på och ta hänsyn till barns åsikter (Barnkonventionen 2009).

Med utgångspunkt i resultatet av Skolinspektionens rapport (Skolinspektionen 2011:10) menar vi att pedagogisk dokumentation behöver uppmärksammas och hoppas att vår undersökning ska bidra med kunskap om hur pedagoger ser på och förhåller sig till barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen och hur den ska gynna barns lärande.

SYFTE

I denna studie är syftet att undersöka hur pedagoger definierar pedagogisk dokumentation, samt deras tankar och förhållningssätt till barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen och på vilket sätt pedagogisk dokumentation stödjer barns lärande.

Frågeställningar

- Hur definierar, förklarar och förhåller sig pedagogerna till den pedagogiska dokumentationen?
- Hur beskriver pedagogerna att de arbetar med och synliggör barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen?
- På vilket sätt anser pedagogerna att barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen stödjer barns lärande?

BAKGRUND

I följande avsnitt presenteras historik kring pedagogisk dokumentation samt tidigare forskning inom ämnet. Vidare redogörs för vad tidigare forskning beskriver kring begreppen barns inflytande och delaktighet. Kapitlet avslutas med en redogörelse för en ny studie och den kritik som uppkom kring synliggörandet av pedagogers förhållningssätt i arbetet med pedagogisk dokumentation.

Vad är pedagogisk dokumentation?

I Lpfö 98 (rev 2016) står att läsa om pedagogisk dokumentation i förskolan och hur betydelsefullt det är med ständig uppföljning, utvärdering och utveckling av verksamheten. Det beskrivs hur man kan skapa goda förutsättningar för barns lärande och höja kvalitén på verksamheten, genom att fånga lärandet och synliggöra, dokumentera och analysera följer pedagoger upp barns lärande och utveckling. Vid användning av pedagogisk dokumentation får pedagoger lärdom och information om barns erfarenheter, kunnande, intressen samt hur stort inflytande barn har inom förskolans olika mål. Pedagogisk dokumentation är ett redskap för att kunna ge barn förutsättningar för att påverka sin egen utveckling och lärande. Samtidigt ska det vara en hjälp att synliggöra varje barns utveckling för att pedagoger ska kunna erbjuda en stimulerande, rolig och meningsfull förskola. Den pedagogiska dokumentationen är ett verktyg som kan fånga in fysiska ting (exempelvis fotografier och film) ur situationer, vilket pedagoger sedan kan gå tillbaka till och studera. När pedagoger sedan studerar materialet blir det möjligt för dem att urskilja barns sociala samspel, lek och skapande. Materialet kan man sedan använda sig av vid exempelvis samtal med barn. På detta sätt så återinförs den pedagogiska dokumentationen in i verksamheten igen och har då möjlighet att påverka. Genom samtal med barn om den pedagogiska dokumentationen ger det pedagoger en större förståelse för vilka frågor och material det finns ett ökat behov av (Palmer 2012).

Det finns olika tillvägagångssätt att dokumentera på, exempelvis genom fotografier, blogg, barnens egna skapelser och loggbok (Liljestrand & Hammarberg 2017). En dokumentation kan både vara digital eller analog och beröra olika parter, exempelvis barn, föräldrar och pedagoger. Dokumentationen kan också användas som berättelse, biografi eller en identitetsskapande handling. Central betydelse av begreppet är att det är retrospektivt, det vill säga det fångar en synvinkel av någonting som har inträffat (Lenz Taguchi 2013; Vallberg Roth & Månsson 2010). Sammanfattningsvis kan man definiera ordet dokument som någon form av registrerande objekt (Vallberg Roth 2014).

Pedagogisk dokumentation

Pedagogisk dokumentation kan tolkas som ett arbetssätt vilket hjälper till vid synliggörandet av olika processer av kunskap, utveckling och förändring i verksamheten. Den pedagogiska dokumentationen har en relation med Reggio Emilia-filosofin, eftersom det kan handla om att göra barns olika intressen, kunskaper och förmågor synliga (Vallberg Roth & Månsson, 2010). I förskolan är det viktigt att pedagoger kontinuerligt reflekterar, analyserar och följer upp. För att kunna göra detta krävs det att varje pedagog är reflekterande och praktiskt verksam som person. Pedagogen skapar gemensamt med sina kollegor utrymme för realistiska och analyserande samtal om den pedagogiska praktiken, samt lyfter vilka förutsättningar den är i behov av. Till detta krävs och behövs vissa redskap, exempelvis pedagogisk dokumentation (Dahlberg, Moss & Pence 2002).

Dokumenterar pedagoger endast en situation utan att använda det som stöd i det pedagogiska arbetet kan det resultera i att bli ett tvång och något som tar upp onödig tid. Det är viktigt att hela tiden reflektera och utvärdera det som har dokumenterats, samtidigt ha en kontinuerlig dialog med vuxna såväl som med barn (Åberg & Lenz Taguchi 2005).

Den pedagogiska dokumentationen är inte fullbordad i samma ögonblick som den är nedskriven. Går man inte vidare finns det en risk att dokumentationen endast blir en insamling av olika händelser utan någon större innebörd. Den pedagogiska dokumentationen är till för att leda barn och verksamheten framåt och då krävs det fortsatt arbete (Åberg & Lenz Taguchi 2005). Dokumentationen blir först en pedagogisk dokumentation när pedagoger, gärna tillsammans med barn, diskuterar och reflekterar kring det insamlade materialet. Under kommande rubrik ”*När dokumentationen blir pedagogisk*” redogörs det mer preciserat för den här specifika punkten. Till skillnad från retrospektiv som kännetecknar begreppet dokumentation, så är pedagogisk dokumentation istället prospektiv, det vill säga att den är framåtblickande (Lenz Taguchi 2013).

När dokumentationen blir pedagogisk

Termen pedagogisk dokumentation kan hänvisas till två olika begrepp; *innehåll* och *process*. Pedagogisk dokumentation som innehåll kan definieras som ett underlag vilket redovisar vad barn gör och säger, deras verk och sysselsättningar och pedagogers förhållningssätt till barnens utföranden. Detta material kan framställas på skiftande sätt, bland annat händelseanteckningar, ljud- och/eller videoinspelningar, fotografier eller barns egna teckningar eller skapelser. På så sätt blir det pedagogiska arbetet synligt och åskådligt, vilket är en viktig del i den pedagogiska dokumentationsprocessen (Dahlberg, Moss & Pence 2009). Liljestrand och Hammarberg (2017) förklarar att det finns olika metoder att synliggöra och visa upp den pedagogiska dokumentationen på. Ett av alternativen kan vara att sätta upp barns verk eller fotografier på väggarna. Väggarna gör det inbjudande för barn, pedagoger och vårdnadshavare att kunna diskutera och samtala om barns aktiviteter i förskolan. Begreppet process betyder att det material som samlas in kan vara till hjälp för pedagoger och användas som redskap för reflektion över det pedagogiska arbetet. Pedagoger kan ensam och tillsammans med kollegor, barn eller vårdnadshavare reflektera kring och om materialet (Dahlberg, Moss & Pence 2009). Genom att reflektera tillsammans kan man i nästa fas använda dessa reflektioner som utgångspunkt och planera hur pedagoger kan utmana barns tankar och stimulera deras lärande. I många fall är inte en pedagogs dokumentation av en händelse sanningen utan endast en tolkning. Det är viktigt att man gemensamt förstår, diskuterar och reflekterar tillsammans med andra (Åberg & Lenz Taguchi 2005).

Pedagogisk dokumentation för verksamheten och vårdnadshavare

Genom pedagogisk dokumentation kan man exempelvis avslöja de arbetsmetoder som har makt över pedagoger. Den pedagogiska dokumentationen hjälper till att synliggöra det som formar barn, pedagoger och verksamheten. I vissa fall kan särskilda styrelsesätt eller sätt att tala ske automatiskt och utan att pedagoger tänker eller reflekterar över att det kan påverka barns fortsatta utveckling. Pedagogisk dokumentation kan därför användas som ett verktyg för en kritisk och reflekterande verksamhet. Samtidigt utmanar det de ledande samtalen och diskussionerna, som i sin tur kan skapa nya samtal och diskussioner. Den pedagogiska dokumentationen kan likaså hjälpa pedagoger att få en djupare reflektion över deras egen yrkesroll. Pedagoger såväl som barn kan få kontroll över sitt eget tänkande och tillämpning, vilket bidrar till en mindre reglerad makt (Dahlberg, Moss & Pence 2002).

Den pedagogiska dokumentationen skapar även utrymme och möjlighet för reflektion, tankar och frågor från vårdnadshavare. De får möjlighet att följa sina barns vardag på ett annat sätt och det skapar en nyfikenhet för verksamhetens vardag. Den pedagogiska dokumentationen som vårdnadshavare tar del av kan skapa utrymme för deras synpunkter och idéer, vilket leder automatiskt till en delaktighet och samverkan mellan vårdnadshavare och förskola (Åberg & Lenz Taguchi, 2005). I Lpfö 98 (rev 2016) beskrivs det att förskolan ska ta hänsyn till vårdnadshavares synpunkter angående planering och genomförande av verksamheten, och man ska även ge vårdnadshavare möjlighet till inflytande och vara delaktighet i verksamheten.

Reggio Emilia och den pedagogiska dokumentationens historia

Dahlberg och Elfström (2014) beskriver att pedagogisk dokumentation härstammar från Reggio Emilia-filosofin, som i sin tur kommer från den lilla staden Reggio Emilia i Italien. Colliander (2013) poängterar att Dahlberg och Åsén är personer som har betytt mycket för den svenska Reggio Emilia-filosofin, då de har varit delaktiga under många projekt i Italien. P Lundgren, Pettersson och Åsén (2013) berättar kring det första mötet som Dahlberg och Åsén gjorde tillsammans med medlemmar ur AREA-gruppen, även kallad *Arbetsgrupp för studier av Reggio Emilia*. Under åren 1989 till 1993 gjorde AREA-gruppen studieresor till Italien för att besöka Reggio Emilia och ta del av filosofin, för att senare ta in filosofin i Sverige. I staden Reggio Emilia träffade Dahlberg och Åsén en person vid namn Malaguizzi, då barnmorskechef för de kommunala förskolorna. Tillsammans diskuterade de vikten av miljön och materialets betydelse i verksamheten och för barn. Avstampet för den svenska Reggio Emilia-filosofin blev när Malaguizzi föreslog för AREA-gruppen att de kunde starta ett projekt tillsammans. Först då började pedagogisk dokumentation användas i Sverige med inspiration från Reggio Emilia-filosofin, och pedagoger började då utgå från Reggio Emilia-filosofin som praktiserades runt om i de kommunala skolorna i Reggio Emilia (Wehner-Godée, 2013). Malaguizzi var i sin tur inspirerad av betydelsefulla personer som Vygotskij, Erikson, Piaget, Bronfenbrenner, Montessori och Dewey (McKenna 2005).

Dahlberg och Elfström (2014) beskriver varför Reggio Emilia-filosofin blivit så framträdande i Sverige och internationellt. Anledningen är att Reggio Emilia-filosofin sågs som en motkraft mot den reformutveckling som sedan 80-talet pågått inom utbildningssystemet internationellt. Reformutvecklingen förklaras som en ekonomisk konkurrens vilket har tillkommit via nya styrningsmodeller som idag beskrivs som olika ledarfilosofier. I samtliga fall när man pratar om Reggio Emilia-filosofin ur ett miljösammanhang lyfter man ofta begreppet *den tredje pedagogen*. Uttrycket har sin utgångspunkt i att man arbetar två utbildade pedagoger med äldre barn, som i sin tur vänder sig till miljön vilket fungerar och används som en tredje pedagog. Vidare beskrivs möjligheten till utvecklingen av miljön som bidrar till skapandet av spontana lärandetillfällen, där pedagogerna tar vara på vardagliga situationer hos barn och skapar ett spontant lärande. Grundtanken är att pedagoger ska skapa en ny miljö som ska erbjuda barn utrymme till att använda material på sina egna villkor parallellt med det aktuella temat förskolan har. En viktig aspekt är att placeringen av materialet kommer i höjd med barn, så det blir tillgängligt och exponerat för dem. Tanken är att när barn kommer till förskolan ska de mötas av en annan miljö än deras hemmiljö, och den ska öppna upp för utforskande, tankar, idéer och lekar (Lenz Taguchi 2013). Alnervik (2013) lägger vikt vid att beskriva Reggio Emilia-filosofin som ett dokumentationsverktyg vilket kan användas till många delar i verksamheten. Dokumentationsarbetet visar upp barns lärandeprocesser och deras sätt att konstruera kunskap. Arbetet med dokumentationen ska stödja tanken att förskolan är en plats för demokratisk och politisk praktik där man genom dokumentationen synliggör budskapet för omgivningen. Precis som Lenz Taguchi (2013) så belyser även Alnervik (2013) att

dokumentationsarbetet är ett medel för pedagogers professionella utveckling där man vill framhäva barns lärandeprocesser och söka efter olika sätt att förmedla och utveckla kunskap i vardagligt arbete. Däremot belyser Lenz Taguchi (2013) att svenska förskolor inte kan efterlikna Reggio Emilia-filosofin på grund av kulturella skillnader mellan de pedagogiska yrkesrollerna.

Pedagogisk dokumentation i ett internationellt forskningsperspektiv

I England har diskussionerna om pedagogisk dokumentation hos barn i tidig ålder rört sig mot en bedömning istället för lärande. Basford och Bath (2014) belyser de anspråk som i många fall uppstår när det ställs krav på pedagoger gällande dokumentationen. Krav kan ställas på pedagoger att utföra strategiska tillvägagångssätt i det pedagogiska dokumentationsarbetet för att uppnå de mål som styrdokumentet kräver. Ett exempel som beskrivs i studien är taget från Reggio Emilia-filosofin och skandinaviska modeller, som förklarar att yngre barn ska ges mer inflytande i den pedagogiska dokumentationen. Det i sin tur genererar till en större delaktighet i verksamheten. Kraven beskrivs som ett framsteg vilket har påverkat den engelska utbildningspolitiken, det har fått pedagoger att utveckla fler metoder för att ge barn mer inflytande och delaktighet. Bath (2012) poängterar att man bör fokusera på hur man ska involvera barn i dokumentationen och att det går att uppnå en pedagogik där barn involveras istället för att fokusera på anledningarna, fällorna och vinningarna.

McKenna (2005) belyser i sin forskning fördelarna med att använda pedagogisk dokumentation som portfolio. Genom att samla in barns arbeten i en portfolio så kan barnet, pedagoger eller vårdnadshavare reflektera över barnets framsteg. En portfolio är en mapp för barns arbeten och pedagogiska erfarenheter. Portfolion kan exempelvis innehålla foton på barnet, deras egna ord på saker och ting samt deras tankar och tolkningar på erfarenheter av aktiviteter. Detta ger exempelvis vårdnadshavare en chans att få en tydlig förståelse för den dagliga verksamheten och förskolans pedagogik. Dessutom får barnet inflytande på portfolions innehåll och på så sätt skapas reflektioner och diskussioner mellan barn och pedagog. McKenna (2005) menar att barnet får likaså en chans till inflytande via utrymmet till reflektion. I studien beskrivs vikten av att det är betydelsefullt inom svensk barnomsorg att pedagoger arbetar demokratisk så att barn ärver och lär sig de värderingar och normer som finns i det svenska samhället. Det är således viktigt att pedagoger i förskolan arbetar demokratisk med både barn, vårdnadshavare och kollegor. Den pedagogiska dokumentationen kan skapa demokrati i aktiviteter och beslut genom att erbjuda medel för pedagoger och barn att kunna reflektera och utveckla verksamheten. I den svenska förskolan har portfoliomethoden blivit ett populärt sätt att registrera barns lärande.

Barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen

Lenz Taguchi (2013) beskriver att pedagogisk dokumentation i verksamheten gynnar pedagoger, och på så sätt kan de utvärdera och reflektera kring sin pedagogiska roll. De lär sig även om barns upplevelser, förståelser och kunskaper. Pedagogisk dokumentation möjliggör att barn kan placera sig själv i centrum, där dem får möjlighet av pedagoger att få auktoritet och ansvar över sina egna tankar och sin egen verklighet. Lenz Taguchi (2013) belyser att man kan se pedagogisk dokumentation som en kommunikation. Det kan beskrivas genom kommunikativa möten mellan barn och pedagoger där tillfällena uppstår för att tillsammans redovisa sina erfarenheter genom bilder, teckningar, berättelser eller konstruktioner. I Lpfö 98 (rev 2016) redogörs det att barn ska få möjlighet att utveckla sitt kunnande av att dokumentera och uttrycka sig. Barn ska få möjlighet till att kunna förmedla sina upplevelser, erfarenheter, idéer och tankar med hjälp av olika redskap, exempelvis konkreta bilder och material eller med hjälp av ord. Lenz Taguchi (2013) berättar vidare att pedagogisk dokumentation kan

användas som ett kommunikativt redskap för att redogöra för barn hur deras tankar och uttryck har varit under tidigare tillfällen. Detta bidrar till ett kommunikativt möte där barn får chans till reflektion över sitt tidigare lärande och tänkande, men samtidigt för att pedagoger ska få se barns nuvarande kunskapssyn och utveckling. Genom detta skapas en lärandeprocess och en pedagogisk dokumentation, där barn blir delaktiga i hur utforskandet kan ledas vidare. Lenz Taguchi (2013) beskriver att det inte handlar om att förenkla för barn, utan om att göra saker och situationer mer nyanserade för att väcka nya tankar, idéer och lösningar.

Lenz Taguchi (2013) belyser en annan aspekt av pedagogisk dokumentation. Det är när pedagoger visar bilder av barns utforskandeprocesser för andra pedagoger eller utomstående, i syfte för att få synpunkter, erfarenheter eller kunskaper från annat håll. I dagens förskola används ofta olika nätbaserade plattformar, digitala läsplattor och datorer för kommunikation av dokumentation mellan olika förskolor och vårdnadshavare för erfarenhetsutbyte. I takt med att pedagogisk dokumentation utvecklas blir pedagoger allt mer medvetna om de etiska aspekterna som finns (Lenz Taguchi 2013). De etiska aspekterna kan exempelvis definieras genom att pedagoger inte längre tar kort på barns ansikten, vilket kan urskilja vem barnet är för utomstående. Det är miljön, processen och handlingen man vill fånga (Lenz Taguchi 2013). Istället fotograferar man de delar av kroppen och händerna som är väsentliga ihop med ett praktiskt utformade eller i arbetet med en estetisk framställning.

Att definiera och skilja begreppen inflytande och delaktighet

Arnér (2009) förklarar att begreppet inflytande kan tolkas på flera olika sätt, framförallt i samband med skolforskning. Inom den pedagogiska forskningen läggs det större vikt vid att undersöka elevers inflytande i skolan än vad man forskar kring barns inflytande i förskolan. Det poängteras att det är svårt att finna litteratur med begreppet inflytande, då ofta inflytande och delaktighet används synonymt till varandra. Arnér (2009) poängterar vikten av att använda begreppet inflytande istället för delaktighet, eftersom inflytande förklaras genom att barn ska få möjlighet att påverka sin tillvaro på ett påtagligt sätt. Det medför att pedagoger över en lång tidsperiod utvecklar utformningen av verksamheten med hänsyn till barns erfarenheter, idéer och initiativ. Arnér (2009) menar att pedagoger ska vara beredda på att ändra i sin planering för att utveckla den utifrån barns perspektiv.

I en studie av Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) definierar de begreppet delaktighet och förklarar att man ofta kopplar ihop begreppet med barns perspektiv. De menar om pedagoger ska kunna ge barn delaktighet i verksamheten krävs det att de har förmågan att kunna se barns perspektiv. För att pedagoger ska kunna förstå och tolka barns perspektiv måste de ha kunskapen och en medvetenhet om barns kunskapsbildning, men även lyssna på vad barn säger. Inom förskolans pedagogik definieras delaktighet som barns vilja och att pedagoger fångar det som intresserar barn, genom att man tar tillvara på barns erfarenheter och förståelser. Det förklaras att man inte gör barn delaktiga ur ett pedagogiskt perspektiv om man endast intervjuar och lyssnar på vad de säger. Det är viktigt att pedagoger intar ett förhållningssätt som bjuder in barn till delaktighet samt att de blir lyssnade på utifrån deras egna premisser. Genom tolkning av barns agerande och att pedagoger lyssnar på vad de säger kan pedagoger förstå vad barn är behov av och värderar för något. Pedagogers agerande blir samtidigt en reflektion för barns subjektiva meningar. Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) förklarar att inflytande och delaktighet kan besvaras utifrån två olika aspekter - en demokratisk och en lärande. De menar att barns möjlighet till delaktighet och bli lyssnad på är en demokratisk rättighet, som inte går att diskuteras kring samtidigt som det är en pedagogisk utgångspunkt. Till skillnad från delaktighet kan inflytande istället ses som ett lärande.

Delaktighet är en grundförutsättning för att kunna ge barn möjlighet till påverkan och talan. De bör få vara delaktiga i både pedagogiska och beslutande processer (Pramling Samuelsson & Sheridan 2003). Arnér (2009) förklarar sin egen uppfattning om begreppet delaktighet, som handlar om att ta del av något någon annan redan har bestämt. Hon menar att det är betydligt vanligare att barn ses som delaktiga i sin vardag, medan begreppet inflytande riktar sig på ett tydligare sätt. Fokus i begreppets definition handlar om att barn får inflytande och får ta initiativet i pedagogers planerade verksamhet. Det kan också förklaras som att man ger barn en röst. Oftast förekommer det att pedagoger kan välja om de ska respektera och lyssna på det barn säger, på grund av den makt de vuxna och pedagoger har. Precis som Arnér (2009) redogör för används oftast delaktighet och inflytande synonymt med varandra, vilket är felaktigt då de två orden har olika betydelse. I *Svenska akademins ordlista* definieras begreppet inflytande som "möjlighet att påverka viss utveckling" till skillnad från delaktighet som förklaras "som har del i något; inblandad" (SAOL 2015).

Pedagogers förhållningssätt

Emilsson och Pramling Samuelsson (2014) beskriver i sin artikel de förändringar som kan uppstå i pedagogers förhållningssätt när de använder sig av pedagogisk dokumentation. De menar att vid den pedagogiska dokumentationen blir pedagoger tysta iakttagare och glömmar att kommunicera med barnen samt börjar styra dem mot ett specifikt mål i aktiviteten. Det finns då en risk att pedagogers frågor blir riktade i stället för öppna. Många gånger utgår pedagoger från sina egna perspektiv i den pågående kommunikationen vilket genererar att de inte kommer nära barns perspektiv på saker och ting. En god förskoleverksamhet i dagens samhälle kännetecknas av att man tar till vara på barns erfarenheter och perspektiv. För att göra detta krävs det att pedagoger har en god kommunikation med barn för att kunna göra det möjligt.

Emilsson och Pramling Samuelsson (2014) redogör för att pedagoger ofta gick in i en observationsroll. De frågade sig hur pedagoger då ska kunna se situationen ur barns perspektiv och lärande, då de observerar ur sin egen synvinkel. Eftersom pedagogisk dokumentation handlar om tillsammans med barn och kollegor reflektera och kommunicera. Det är betydelsefullt att tillsammans kunna förstå och diskutera, eftersom en pedagogs synvinkel av en situation inte är sanningen utan endast en tolkning. Barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen är en viktig del (Åberg & Lenz Taguchi 2005). Emilsson och Pramling Samuelsson (2014) ställer sig kritiska till om den pedagogiska dokumentationen är för barns skull eller om det verkliga syftet är att gynna pedagoger i deras egen professionalism.

TEORETISK RAM

I studien har vi valt att utgå från den intra-aktiva pedagogiken och den konstruktionistiska teorin, eftersom de kändes aktuella för vår studie om barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen. De valda teorierna är även ett bra komplement till varandra. I den intra-aktiva pedagogiken ligger interaktionen mellan människan och materialet i fokus. Genom att planera miljön med hjälp av den pedagogiska dokumentationen kan det skapa ett lärande. I den konstruktionistiska teorin kan man se likheter med den intra-aktiva pedagogiken, då man tar tillvara på miljön genom att ha ett utforskande arbetssätt tillsammans med barn. Pedagoger har även ett tillåtande förhållningssätt mot barn och deras tankar och idéer. Nedan presenteras dessa teorier mer utförligt samt det avslutas med en koppling till vår studie och analys.

Intra-aktiv pedagogik

Lenz Taguchi heter professorn som har utvecklat den intra-aktiva pedagogiken sedan 1990-talet. Denna pedagogik syftar på interaktionen som sker mellan människa och den materiella omgivningen, exempelvis föremål vi använder och platser vi besöker dagligen. När man använder den pedagogiska tänkandet betraktar man material som starka performativa agenter inom lärandet. Det kan också beskrivas att man ser materiella föremål och artefakter som mycket betydelsefulla för verksamheten. Denna sorts pedagogik ligger till grund inom Reggio Emilia-filosofin och är ett uttryck där pedagoger har en stark medvetenhet om den materiella miljöns starka kraft - även kallat *den tredje pedagogen* (Lenz Taguchi 2012). Lenz Taguchi (2012) menar att det länge har saknats ett språk för de materiella tingens agens inom lärandet, vilket den intra-aktiva pedagogiken försöker formulera genom att skapa ett språkligt verktyg. De materiella tingens agens kan förklaras via att man ser materialen och miljön i verksamheten som verksamma faktorer, och dessa kan bidra till ett lärande för barn och pedagoger. När pedagoger blir medvetna om betydelsen i materialens agens förändras deras sätt att förstå och planera det pedagogiska arbetet (Lenz Taguchi 2012).

Inom den intra-aktiva pedagogiken talas det om att den pedagogiska dokumentationen är en *kunskapsapparat*. Det kan förklaras genom att pedagoger ser den pedagogiska dokumentation som en kraft, som kan skapa rum för att nya pedagogiska händelser kan materialiseras ännu en gång. Fotografi, film och observationer skapar ett utrymme där intra-aktiviteterna och det de producerar kan bli synligt och läsbart. Den pedagogiska dokumentationen kan skapa tillfälliga utrymmen där en konstruerad form av den praktiska pedagogiska händelsen moderniseras, till exempel ett fotografi. Fotografiet kan i sin tur skapa ännu en ny intra-aktivitet. Denna apparat kan beskrivas som en abstrakt maskin, som identifieras genom det den är kapabel att frambringa (Lenz Taguchi 2012).

Konstruktionistisk teori

När man arbetar och talar om pedagogisk dokumentation kopplar man ofta ihop det med ett konstruktionistiskt synsätt. Det som kännetecknar den konstruktionistiska teorin är när pedagoger har ett tillåtande förhållningssätt mot barn, och barn själva får bestämma vilken kunskap som ska uppstå. Riktlinjer och strävansmål att uppnå finns fortfarande, men tanken med att arbeta på ett sådant här sätt är att det ska gynna barns inflytande i och över verksamheten. Inom den konstruktionistiska teorin betonas det att språket kan skapa relationer med andra människor, det vill säga hur man kommunicerar med andra och det i sin tur skapar kunskap i de sociala sammanhangen. Kunskapen uppstår i dialoger, möten och relationer, något som ständigt pågår i verksamheten. Språket har en stor betydelse i den konstruktionistiska teorin eftersom det ligger till grund för barns utveckling. I teorin belyser man att språket är med och skapar tillvaron (Palmer, 2012). Begreppet skapa tillvaron

beskrivs genom att olika saker och materiella ting får innebörd i den kommunikativa miljön, via hur barn och pedagoger samtalar om dessa och hur de fungerar och används. Leksaker och andra material används och förstås på olika sätt på olika förskolor, då varje barn och pedagog är en egen individ. Vilket gör att de uppträder och kommunicerar på helt skilda sätt. Grunden till hur verksamheten gestaltar sig för barn avgörs genom pedagogers förhållningssätt och hur de talar och språkligt beskriver olika saker. När man har ett konstruktionistiskt synsätt blir den pedagogiska miljön ytterligare betydelsefull, eftersom man tänker att kunskap kan skapas på olika sätt i olika sammanhang (Palmer 2012).

Ett utforskande arbetssätt tydliggörs inom den konstruktionistiska teorin och det framhävs genom att pedagoger organiserar verksamhetens miljö utifrån de frågor och funderingar barn har. Via att erbjuda barn en miljö där de får använda sina fysiska och motoriska färdigheter och sinnen, så involveras det fler aspekter av lärande och uttrycksformer än endast tal och skrift (Palmer 2012). För att kunna arbeta på ett utforskande arbetssätt är den pedagogiska dokumentationen ett stort hjälpmedel, eftersom den kan synliggöra barns tankar, frågor och problem som uppstår.

Palmer (2012) förklarar att det finns en tydlig koppling mellan den konstruktionistiska teorin och innehållet i förskolans läroplan. I Lpfö 98 (rev. 2016) beskrivs det att verksamheten är en plats barn ska komma till och bli inspirerade till utforskande, upptäckande, iakttagelser och reflektion kring ny kunskap, och även få samarbeta med andra och möta engagerade pedagoger. Kunskap kan komma i olika former - *fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet*. Vidare i Lpfö 98 (rev. 2016) redogörs det för att barn ska ges utrymme för sin nyfikenhet, sitt utforskande och lusten att lära, då detta ska ligga till grund för hur verksamheten planeras och genomförs. Pedagoger ska ta tillvara på barns erfarenheter, intressen, behov och åsikter att för i sin tur få mångfald i lärandet. Palmer (2012) berättar att det forskas i större utsträckning kring områden som handlar om människans relation till den materiella agensen. De sociala relationerna står inte längre i fokus utan nu läggs även mycket koncentration på relationen mellan människa och fysiska material, det vill säga de intra-aktiva relationerna. Detta tankesätt har blivit alltmer aktuellt för förståelsen av lärandet, arbetssätten och dokumentationsarbetet.

Teoridiskussion

I denna studie är syftet att undersöka hur pedagoger definierar pedagogisk dokumentation, samt deras tankar och förhållningssätt till barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen och på vilket sätt pedagogisk dokumentation stödjer barns lärande. Vi anser att både den intra-aktiva pedagogiken och den konstruktionistiska teorin kontinuerligt redogör för och förklarar hur man kan använda och arbeta med pedagogisk dokumentation som redskap i verksamheten. Nedan förklaras och beskrivs de tre frågeställningarna i denna studie i koppling till teorierna för det kommande analysarbete. En av frågeställningarna beskrivs genom hur pedagogerna definierar och förklarar pedagogisk dokumentationen, vilket den intra-aktiva pedagogiken kan besvara när vi ska analysera intervjuvären. Den intra-aktiva pedagogiken belyser vikten av interaktionen mellan människan och den materiella omgivningen samt lyfter arbetssättet *den tredje pedagogen*. Vi har valt den intra-aktiva pedagogiken för att vi håller med och anser att verksamhetens miljö utgör en viktig faktor för barns utveckling, och den hjälper till att besvara vårt syfte. Med hjälp av den pedagogiska dokumentationen kan de samtalsämnen som uppstår utvecklas och arbetas vidare med. Miljön har dock en viktig faktor för att detta ska bli möjligt.

Till frågeställningen om hur pedagoger beskriver hur de arbetar och synliggör barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen, så kommer den konstruktionistiska teorin ligga som utgångspunkt under analysarbetet. I teorin förklaras det att pedagoger ska ha ett tillåtande arbetssätt mot barn, och barn i sin tur ska få inflytande på den kunskap som ska konstrueras. Tanken med att pedagoger arbetar på ett sådant här sätt är att det ska gynna barns inflytande i verksamheten och dess utformning. När man har ett konstruktionistisk synsätt ser man språket som ett hjälpmedel som skapar relationer, vilket i sin tur skapar ett lärande hos barn. Det redovisas i teorin att pedagoger kan arbeta på ett utforskande arbetssätt. Vilket är när pedagoger organiserar verksamhetens miljö utifrån barns inflytande och de frågor och funderingar barn ger. I arbetet med ett utforskande arbetssätt ses den pedagogiska dokumentationen som ett bra redskap eftersom den kan synliggöra barns tankar, frågor och funderingar.

I samband med frågeställningen; på vilket sätt anser pedagogerna att barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen stödjer barns lärande, så kommer vi i analysarbetet koppla till både den intra-aktiva pedagogiken och den konstruktionistiska teorin. I den konstruktionistiska teorin menar man att kommunikation med varandra kan skapa kunskap. I användningen med den pedagogiska dokumentationen tillsammans med barn så kan barn och pedagoger tillsammans diskutera och reflektera. Det i sin tur skapar ett lärande och ny kunskap. I den intra-aktiva pedagogiken berättas det om materialens agens, och det kan förklaras genom att man ser materialen och miljön i verksamheten som verksamma faktorer. Det kan bidra till ett lärande hos barn, exempelvis via att man tillsammans sätter den pedagogiska dokumentationen på väggarna som i sin tur skapar en intra-aktivitet.

METOD

I följande avsnitt presenteras vårt val av metod, urval, tillvägagångssätt vid undersökningen och hur vi sedan har bearbetat och analyserat vårt material. Vi kommer också att redogöra för de forskningsetiska reglerna, tillförlitlighet och giltighet.

Metodval

I denna studie föll valet på en kvalitativ metod. När man använder sig av en kvalitativ metod innebär det att man beskriver verkligheten genom ”orddata”, exempelvis inspelning av vardagligt prat eller fältanteckningar av observation (Fejes & Thornberg 2009). Fejes och Thornberg (2009) menar att det är en stor utmaning att använda sig av en kvalitativ metod eftersom det finns en mängd olika anvisningar hur tillvägagångssättet ska gå till. En kvalitativ metod är betydelsefullt när man har en stor mängd data att få ner till en mindre och mer innehållsrik text. Utmaningen är dock att hitta det betydelsefulla i den stora mängden data. Varje kvalitativ studie är ensam av sitt slag, vilket innebär att analysen inte är lik någon annan. Både genomförande, resultat, analys och diskussion blir unika och det bidrar till att man inte kan förutse hur arbetets upplägg kommer se ut.

Intervju som redskap

Syftet med studien är att undersöka hur pedagoger definierar pedagogisk dokumentation, samt deras tankar och förhållningssätt till barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen och på vilket sätt pedagogiska dokumentationen stödjer barns lärande. Vi anser därför att intervju som redskap gör att pedagogernas utsagor blir rättvist framförda. Dalen (2015) redogör för att ändamålet med användningen av intervju som en kvalitativ metod är att få in information kring andra människors beskrivningar om sina egna personliga erfarenheter, tankar och känslor. Intervju som redskap ger respondenterna en chans att kunna förklara och sätta egna ord på sina tankar, utan att vi som undersökare tolkar deras utsagor.

Det är betydande för en kvalitativ studie att man vet syftet med intervjun innan man börjar med sin undersökning. När intervjufrågorna ska formuleras ligger frågeställningarna som utgångspunkt, det är dessa frågor som ska bli besvarade genom den kvalitativa metoden (Kihlström 2007). Till studien har vi valt att utgå från strukturerade intervjuer, vilket innebär att frågorna som ställs vid intervjuerna sedan tidigare är bestämda via ett intervjuschema. När man har strukturerade intervjuer får respondenterna samma frågor ställda till sig. Tanken med detta är att intervjuerna sedan ska kunna sammanställas och jämföras med varandra. Det är viktigt att den som intervjuar formulerar frågorna i samma ordning och på samma sätt (Bryman 2011). Vilket kan vara ett problem när man är två stycken personer som intervjuar på varsitt håll.

I många fall räcker det inte att anteckna vid en intervju, utan inspelning av ljud kan komma att vara betydande för att få med allt som respondenterna säger. Detta blir ett hjälpmedel för att efteråt kunna exempelvis höra om frågorna utvecklades till ledande frågor, hur man betonade svaren eller om man gav kommentarer som kan ha påverkat respondentens svar. Efter avslutad intervju ska det insamlade materialet genomgå och bearbetas (Kihlström 2007).

Urval

De förskolor och respondenter som har deltagit i studien har valts ut på grund av tidigare kontakt, ett så kallat bekvämlighetsurval (Bryman 2011). Sammanlagt har fem pedagoger varit delaktiga i vår undersökning. Vi har valt att intervju utbildade förskollärare och barnskötare för reliabiliteten i vår studie. Vi beslutade även att respondenterna skulle arbeta

med barn i åldern tre till fem år, för att få ett mer koncentrerat och sammanhängande resultat. Bryman (2011) beskriver att ett målinriktat urval också kallas för ett målstyrt urval, och innebär att man själva väljer ut respondenter, platser och så vidare för att säkerställa stora delar av resultatet. Innan studiens start var vi medvetna sedan tidigare att respondenterna arbetade med pedagogisk dokumentation, vilket underlättade när vi gjorde urvalet. I bearbetningen av det insamlade materialet har vi tagit ställning till de etiska hänsynstagandena genom att använda figurerade namn på både respondenterna och deras arbetsplats för att behålla deras anonymitet.

Förskolan Trädet

Förskolan Trädet är en relativt liten förskola med endast tre avdelningar. Förskolan är belägen i en tätort med cirka 9 000 invånare utanför en större stad. Två av pedagogerna som deltog i intervjun är utbildade barnskötare och den tredje pedagogen är legitimerad förskollärare. Pedagogerna har arbetat inom yrket i 3–15 år.

Förskolan Björngården

Björngården är en förskola med sex avdelningar. Förskolan är placerad i utkanten av centrum i en stad där det bor cirka 110 000 invånare. Två pedagoger från denna förskola har deltagit i studien. Båda är legitimerade förskollärare och har varit verksamma inom yrket i 10–32 år.

Genomförande

När studiens syfte var bestämt började vi fundera på vilken undersökningsmetod som skulle bidra till ett trovärdigt och intressant resultat. Vi ansåg att enskilda intervjuer med pedagoger skulle ge oss ett resultat som kunde besvara syftet. Tillsammans formulerade vi intervjufrågor som vi ansåg var passade till undersökningens frågeställningar. Tanken var att genomföra en pilotstudie innan de riktiga intervjuerna skulle genomföras, men på grund av tidsbrist kunde vi inte planera in en pilotstudie. Med hjälp av vår handledare fick vi stöd att ta fram relevanta intervjufrågor för att besvara studiens syfte.

När intervjufrågorna var sammanställda och klara tillfrågades sex stycken pedagoger på två olika förskolor om de ville delta. Alla tackade ja förutom en person som i sista stund valde att avböja. Ett missivbrev (se bilaga 1) med information om studiens syfte, de forskningsetiska principerna och annan relevant information inför intervjuerna skrevs ihop och skickades ut ett par dagar innan intervjuerna ägde rum. Samtidigt som respondenter fick ta del utav missivbrevet, bokade vi även in dagar och tider för att komma dit och intervjua dem. Vi intervjuade var för sig för att tidsoptimera, och valde samtidigt att avsätta en heldag var för att intervjuerna då vi inte ville att respondenterna skulle känna sig pressade. Av egna erfarenheter vet vi sedan tidigare att vissa dagar kan det vara stressigt och ont om tid.

Via missivbrevet (se bilaga 1) informerades respondenterna om att intervjuerna skulle spelas in via ljudupptagning. Kihlström (2007) lyfter användningen av redskap som har möjlighet att spela in ljud, som en fördel eftersom man får med allt respondenten säger. Något vi kände var viktigt för oss att göra samtidigt som vi valde att inte anteckna någonting under intervjuerna för att istället lägga fokus på en bra intervju och kontakt med respondenterna. Respondenterna informerades också i missivbrevet om den eventuella längden på intervjun och om det var möjligt att genomföra intervjun i ett enskilt rum. Intervjufrågorna (se bilaga 2) bestod av fem rubriker som var kopplade till studiens syfte, detta underlättade för oss inför kodningen och gjorde det lättöverskådligt. Varje rubrik innehöll en till tre frågor och vissa följdfrågor. Totalt var det nio stycken frågor, varav tre stycken innehöll två följdfrågor beroende på om respondenterna svarade ja eller nej.

De fem intervjuerna tog mellan 10–15 minuter och genomfördes i ett enskilt rum där respondenterna fick tid att besvara frågorna i lugn och ro. När alla intervjuer var genomförda lyssnade vi noga igenom det inspelade materialen för att sedan börja transkribera. Transkribering är när man skriver ord för ord vad respondenterna sa på intervjuerna. Denna del valde vi även att göra var för sig för att tidsoptimera och för att vi ansåg det blev lättare om man gjorde det ensam. När transkriberingen var färdig skrev vi ut de nedskrivna intervjuerna och läste varandras, för att få en bättre helhetssyn. Vi läste därefter tillsammans igenom intervjuerna ett flertal gånger för att få en bra överblick och började sedan strategiskt koda av dem.

Etiska ställningstagande

När vi kontaktade våra respondenter informerade vi om följande forskningsetiska principer; *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* och *nyttjandekravet*. Vi redogör här kort för hur vår studie förhåller sig till dessa krav:

Informationskravet handlar om att man ska informera respondenterna om studiens syfte och vad deras deltagande går ut på. Respondenterna ska även informeras om att det är frivilligt att delta i studiens undersökning och har rättighet att avbryta sin medverkan när som helst (Vetenskapsrådet 2002). De berörda respondenterna informerades om syftet med vårt examensarbete. Respondenterna fick också information om att deras deltagande var frivilligt och att de kunde avbryta när som helst.

Samtyckeskravet går ihop till en viss del med den första principen, som handlar om att respondenterna själva har rätt till att bestämma över sin medverkan i undersökningen (Vetenskapsrådet 2002). Innan intervjuerna startade informerades respondenterna återigen om rättigheten att avböja sin medverkan. Vi var noga med att inte tvinga någon att delta i studien om det inte själva ville det.

Konfidentialitetskravet innebär att man ska ta hänsyn till alla uppgifter som berör respondenterna och det ska ges stor konfidentialitet. Personuppgifterna ska förvaras på ett tryggt ställe som inte obehöriga kommer åt (Vetenskapsrådet 2002). I studien har vi använt oss av intervju som redskap som behandlades med största möjliga konfidentialitet samt att respondenterna och verksamheten förblev anonyma. Respondenterna blev informerade att deras personuppgifter och övrigt material från intervjuerna skulle förvaras på ett säkert ställe.

Nyttjandekravet syftar på att den information och material som samlas in under studiens gång får endast användas till forskningens ändamål. Materialet och uppgifter får inte utlånas till obehöriga eller i kommersiellt nyttjande (Vetenskapsrådet 2002). Allt insamlat material i studien användes endast för studiens syfte och kommer efter godkänt arbete att kasseras, vilket de berörda respondenterna blev underrättade om när de fick förfrågan om att delta.

Tillförlitlighet och giltighet

Bryman (2011) redogör för att det finns olika kriterier för bedömning av kvalitativa undersökningar. Tillförlitligheten innefattar bland annat *trovärdighet*, *överförbarhet*, *pålitlighet* och *möjlighet att styrka och konfirmera*.

Trovärdighet innebär att skapa trovärdighet i resultaten och säkerställa att forskningen utgår från de regler som finns, samt rapportera resultaten (Bryman 2011). Studiens trovärdighet, och det vi som forskare kommit fram till är att trovärdighet är betydande för studiens resultat och hur läsaren ser på studiens trovärdighet. Vi har i studien och under arbetets gång varit noga med urvalet av litteratur och forskning, samt att informera berörda parter om de etiska hänsynstagandena. När man använder sig av en kvalitativ metod så utgår man från en liten grupp av individer som alla har gemensamma egenskaper, som har bidragit till att studien får ett mer trovärdigt resultat (Bryman 2011). Vi har därför valt att endast intervjua utbildade barnskötare eller förskollärare för att få ett tillförlitligt resultat. *Överförbarhet* betyder att man kan överföra till en annan miljö och bedöma hur pass bra resultaten är. *Pålitlighet* betyder således att forskaren säkerhetsställer att det skapas en fullständig och tillgänglig redogörelse av de olika faserna i forskningsprocessen (Bryman 2011). Under hela studien har vi kontinuerligt antecknat vid varje arbetsmoment för att enkelt redogöra för en korrekt beskrivning av hur vi har gått tillväga. *Möjlighet att styrka och konfirmera* betyder att forskaren inte ska lägga någon tyngd vid personliga åsikter, värderingar eller låta teoretiska inriktningar påverka utförandet och slutsatserna (Bryman 2011). Under intervjuerna har vi varit noggranna med att hålla samtalet utifrån de förutbestämda frågorna för att inte påverka respondenternas svar. Genom att spela in intervjuerna och sedan transkribera dem så har respondenternas utsagor blivit rätt framförda utan att vi har lagt in egna värderingar och tolkningar.

Analysmetod

Inför analysen av det empiriska materialet använde vi oss av kodning. Kodning är en process där man försöker ta reda på och undersöka vad den insamlade datan handlar om och utifrån det utveckla kategorier och begrepp (Thornberg & Forslund Frykedal 2015). Det finns olika sätt att koda på, men till denna studie och analys valde vi att använda oss av öppen kodning. När man använder sig av öppen kodning handlar det om att man läser igenom allt noggrant. Vi startade med att läsa igenom varandras intervjuer flera gånger, eftersom vi valt att intervjua var för sig och var förhållandevis ovetande om den andras intervju svar. I den öppna kodningen är det fokus på att koda och hitta de betydelsebärande enheterna som finns i texten genom att man läser ord för ord, rad för rad och så vidare. För att hitta dessa betydelsebärande enheterna valde vi att stryka under de ord som kändes mest betydelsefulla för studien. När vi strök under utgick vi från vårt syfte och frågeställningar för att hitta kärnan i respondenternas svar. Thornberg och Forsberg Frykedal (2015) förklarar att understrykningarna ska sammanställas till en benämning som ska summera det identifierande. Detta gjorde vi inte samtidigt som vi strök under, utan istället gick vi in efteråt och sammanfattade de understrykningar som var i samma stycke till ett begrepp. Detta för att på ett konkret sätt sammanfatta varje svar och hitta kärnan. Vidare bekräftar Thornberg och Forsberg Frykedal (2015) att i den öppna kodningen är det viktigt att varje kod som analyseras fram är så konkret och nära som möjligt det empiriska materialet. Ytterligare betonas det att under kodningen bör man arbeta igenom datamaterialet i en relativ snabb fart för att undvika att fastna eller haka upp sig, något vi försökte ha i åtanke under hela analysen. Precis som Thornberg och Forsberg Frykedal (2015) beskriver valde vi att hoppa över de stycken vi fastnade vid, för att vid ett senare tillfälle gå tillbaka och försöka koda igen. När kodningen var färdig sammanställde vi resultatet i ett nytt dokument där varje respondent fick en egen färg. Detta

för att urskilja dem och göra det lättöverskådligt för oss. I nästa steg började vi jämföra och hitta de likheter och skillnader i respondenternas svar. Det i sin tur gjorde att vi kunde skapa nya kategorier med nya färger.

De kategorier och underkategorier som har framträtt är följande:

- Pedagogers tankar och förhållningssätt om pedagogisk dokumentation
- Pedagogers arbete med barns inflytande i den pedagogisk dokumentation
- Pedagogisk dokumentation som stöd för barns lärande och utveckling

RESULTAT

I kommande avsnitt presenteras resultaten som har framgått utifrån respondenternas utsagor och svar under intervjuerna.

Pedagogers tankar om och förhållningsätt till pedagogisk dokumentation

När respondenterna fick frågan kring vad pedagogisk dokumentation är för något och hur de arbetar med det fick vi olika svar från dem. B2 och T3 menade på att den pedagogiska dokumentationen handlar om att synliggöra arbetsprocesser.

Pedagogisk dokumentation för mig är när man dokumenterar processen, (...) alltså lärandeprocessen. Jag tänker också att en pedagogisk dokumentation ska leda vidare arbetet. (B2)

Pedagogisk dokumentation är för mig att synliggöra för barnen själva, för oss och för föräldrar våran verksamhet som vi har. (T3)

Även T2 berättade att pedagogisk dokumentation kan synliggöra arbetsprocesser men utvecklade sitt svar genom att förklara att det handlar om reflektion mellan kollegor, barn och vårdnadshavare.

Pedagogisk dokumentation handlar om att man dokumenterar hela processen och sen reflekterar tillsammans med barnen. Och att det är tillgängligt, så även föräldrar kan vara med och ha den pedagogiska diskussionen. (T2)

T1 poängterade också att den pedagogiska dokumentationen handlar om reflektion mellan kollegor och barn. Till skillnad från T2 vinklade T1 istället fokus till att den pedagogiska dokumentationen innebär att ta fotografier i verksamheten, och i nästa steg samtala om dessa foton tillsammans med barn. Hon förklarade att detta skapar en lärandesituation. B1 förklarade det precis som T1, att den pedagogiska dokumentationen handlar om olika dokumentationsverktyg för att kunna anteckna händelser och ta fotografier. Hon berättade att de skriver lite vad de gör i verksamheten och tar stöd av förskolans läroplan.

Likt T2 i citatet ovan så kopplade T3 den pedagogiska dokumentationen till vårdnadshavarna. Hon förklarade att den pedagogiska dokumentationen är till för att synliggöras via en plattform för att vårdnadshavarna ska se vad deras barn gör, samt att det blir en hjälp inför utvecklingssamtalen.

Vi har mycket i form av att lägga ut på "dokumentationsplattformen" till föräldrar. Även likaså märker jag ju att barnen tycker det är roligt när dom får visa ett "inlägg på plattformen" med. (...) Sedan så blir det ju en hel del att skriva ner inför utvecklingssamtal, hur barnen ligger till då och intressen och allt vad det nu är. (T3)

Pedagogers arbete med barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen

T1 och T2 lyfte att de gärna ville ha barnråd i verksamheten. De beskrev att det gynnar barns inflytande genom att barn får delaktighet i verksamhetens utformning. T2 berättade att under ett barnråd kan pedagoger och barn tillsammans anteckna de tankar och funderingar som uppstår. Vilket enligt henne resulterar i en form av gemensam pedagogisk dokumentation. De två respondenterna menade på att barnrådet kan resultera i en medvetenhet hos barn om sina möjligheter att vara med och påverka.

Att ge barn inflytande i den pedagogiska dokumentationen gav T3 och T1 varsitt exempel på hur de själva arbetade med just denna fråga.

Vi har exempelvis haft fokus på experiment de sista, och att barnen då får vara med och sen själva dokumentera i form av teckningar, händelseförlopp och allt vad det nu är. Det gör ju att dom har fått sätta sin egen prägel på vad dom tycker att det handlar om då. Vad som händer och sådär. (T3)

Dom kan ju få dokumentera med Ipaden eller med kameran som man hade förr då. Ja menar dom är ju med och dokumenterar. Vi säger som när vi gjorde experimenten, om vi har gjort experiment, då har dom ju vart med och dokumenterat hur de tänkte, varför det blev så och ritat det. Så det tycker jag att dom är. Så de tycker jag nog, bara man kommer in i det. Nu kanske vi har varit lite dåliga på att dokumentera så sett. (T1)

Många gånger under intervjuerna förklarade flera av respondenterna att pedagogisk dokumentation och barns inflytande är något de vill arbeta mer med. Två respondenter berättade att de inte gav stöd till barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen eftersom det inte var något de arbetade med. Samtidigt tillade den ena respondenten att hon kände sig osäker kring att arbeta med detta.

Nej men dels därför att vi inte har jobbat tillräckligt med det, sen vet de ju att vi dokumenterar. Nej nej, eller vi synliggör alldeles för dåligt för barnen, och vi jobbar på det. Alltså de är ju de vi jobbar på nu att vi ska bli bättre. (B2)

Inte så mycket skulle jag vilja säga, för min del inte någonting. (...) Eftersom jag inte själv är riktigt säker, och då blir det ju inte att man stödjer dem att påverka. (B1)

Samtliga respondenter menade om barn får inflytande i den pedagogiska dokumentationen stärker det deras fortsatta utveckling och lärande. T2 berättade att arbetet med barns inflytande var ett pågående projekt i deras verksamhet och att hon med chefen börjat arbeta med barns inflytande och delaktighet. Vilket hon förklarade genom att de hade börjat läsa litteratur om hur man kan omsätta barns inflytande i praktiken och den pedagogiska dokumentationen.

Sammanfattningsvis förklarade respondenterna att de var osäkra om barn är medvetna om innebörden av pedagogisk dokumentation. T2 och T1 vidareutvecklade denna aspekt och menade att barn kan bli medvetna genom att sätta upp fotografier på väggarna. Enligt dem skapar det diskussioner och mötesplatser för barn som gör dem medvetna om den

pedagogiska dokumentationens innebörd. T2 förklarade att det krävs mer av dem själva för att göra barn medvetna om vad allting omkring den pedagogiska dokumentationen innebär. När respondenterna delgav sina egna arbetsätt i arbetet med barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen så framkom det att alla ansåg att deras egna sätt är viktiga. Alla respondenterna belyste i intervjuerna att arbetet med barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen inte var något område de arbetade med för tillfället, men strävar efter att bli bättre på det.

Samtidigt tycker jag att vi kan bli bättre också, det är ju någonting som jag tycker vi kan jobba mer med. Absolut. (T3)

Pedagogisk dokumentation som stöd för barns lärande och utveckling

T1, T2 och T3 gav liknande redogörelser kring hur de ansåg barns lärande stöds genom inflytande i den pedagogiska dokumentationen. T2 poängterade att hon använder sig av den pedagogiska dokumentationen i verksamhetens miljö. Genom att synliggöra den pedagogiska dokumentationen i miljön, genom exempelvis fotografier, så blir barn medvetna om sitt eget lärande. Enligt T2 kan dessa fotografier bidra till att mötesplatser skapas där barn tillsammans kan samlas och diskutera. Hon förklarade även när man skapar dessa mötesplatser så är det viktigt att barn förstår innebörden av vad det är.

T3 ansåg om barn får inflytande i den pedagogiska dokumentationen och får vara med i dokumentationsprocessen, så kan barn se sitt eget lärande och utveckling. Genom inflytande gynnas barns utveckling och de får en medvetenhet om sin egen process. Något som kan resultera i att barn kan finna ett intresse redan i tidig ålder. Barn kan likaså få en kännedom kring vem man är som person och i sin tur stärka sin identitet och åsikter.

Förutom att T1 och T2 förklarade att barn blir medvetna om sitt eget lärande genom den pedagogiska dokumentationen, så har även barn möjlighet att påverka sitt eget lärande.

Att man kan. Att jag är viktig. Att min åsikt spelar roll. Jag kan påverka. Jag kan vara med och fatta beslut. Att man inte bara ser att det är barn och dom liksom ska styras. Det är ju deras arbetsmiljö som vi sträva efter att få så bra som möjligt. Så de lär sig mycket på det. Ta ansvar, argumentera, diskutera. Som det står i läroplanen, de här viktiga delarna. (T2)

Ja det tycker jag ju. Asså de är ju utvecklande för dem, det är ju stöd för dom också att se. Och att man verkligen följer upp dokumentationen är ju viktigt, tycker jag. För annars, jag menar dokumentera en sak också liksom, då ser man ju inte vad som utvecklas. Det är ju jätteviktigt. (T1)

DISKUSSION

I kommande avsnitt diskuteras val av metod, resultat och didaktiska konsekvenser. I metoddiskussionen redogörs fördelar och nackdelar med metodvalet vi har tagit ställning till. Därefter i resultatdiskussionen kopplas resultatet till bakgrund och teori som tidigare har presenterats. Slutligen beskrivs de didaktiska konsekvenserna och det dras slutsatser till yrket i relation till studiens syfte.

Metoddiskussion

I vår studie använde vi oss av intervju som redskap. Syftet var att undersöka hur pedagoger definierar pedagogisk dokumentation, samt deras tankar och förhållningssätt till barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen och på vilket sätt pedagogisk dokumentation stödjer barns lärande. Redskapet intervju hjälpte oss att få en helhetsbild av respondenternas olika tankar och förhållningssätt kring ämnet. Under uppstarten av studien diskuterade vi hur barn skulle kunna bli inkluderade i studien och vilken metod som skulle passa bäst, då barnens tankar hade varit intressanta att få med. Eftersom vi hade behövt få vårdnadshavarnas medgivande så beslutade, vi på grund av den tidsram studien låg under, att endast intervjua pedagoger. Grundtanken var att både intervjua pedagoger och barn för att få reda på båda parter tankar samt få en bredare resultatbild. Även om respondenterna har besvarat vårt syfte på ett väldigt utförligt och konkret sätt, hade barns tankar om vad pedagogisk dokumentation är för dem samt deras eget inflytande i den varit en intressant synvinkel att ta reda på.

Inför analysen av det insamlade materialet var vi tveksamma till hur arbetet skulle läggas upp, då vi såg detta som en stor utmaning. Vi läste om olika analysmetoder för att hitta den metod som passade studiens syfte bäst samt skulle generera bäst resultat av intervjuerna. Valet föll till slut på att använda öppen kodning, där man till att börjar med läser sig in på det insamlade materialet för att få en bra överblick för att sedan kunna hitta de betydelsefulla enheterna och orden i texten (Thornberg & Forsberg Frykedal 2015). Materialet analyserades analogt, det vill säga vi skrev notiser direkt på papperna med intervjuerna, strök under och antecknade de delar som var intressanta för studiens syfte. Här använde vi oss av olika färgpennor för att underlätta och förenkla analysen. Arbetssättet fungerade bra för oss och vi kände att vi fick en större förståelse för respondenternas svar och tankar.

Respondenterna som deltog i studien var alla utbildade förskollärare eller barnskötare som vi sedan tidigare har haft kontakt med, vilket var både en fördel men också nackdel. Fördelen var att vi kände respondenterna sedan tidigare och var bekväma med att intervjua dem. Om vi inte hade känt respondenterna skulle de eventuellt genererat ett annorlunda svar. Vi har också funderat på om vi skulle utökat urvalsgruppen och tagit, för oss, en främmande förskola för att få fram en bredare resultatbild, men tidsbristen bidrog till att vi fick begränsa oss. Grundtanken var att intervjua tre pedagoger från varje förskola. En av respondenterna som skulle intervjuats valde i sista stund att inte medverka. Det bidrog till att tillförlitligheten i studien minskade. I missivbrevet som skickades ut till respondenterna en vecka innan avtalad dag, framgick det att vi uppskattade att varje intervju skulle ta cirka 30 minuter. Intervjuerna tog inte så lång tid, då frågorna blev besvarade snabbt och inga nya följdfrågor uppstod. Vi tror att intervjuerna gick snabbt då båda var inställda på att inte starta ett samtal för risken att ändra samtalsämne. Tidsbristen som tidigare beskrivits bidrog till att genomföra intervjuerna på varsitt håll för att spara tid, för istället sedan kunna lägga den tiden för transkribering och kodning av arbetet. Intervjuerna spelades in för att enbart kunna fokusera på respondenternas svar under intervjun.

Resultatdiskussion

I detta stycke kommer litteratur och resultat att vävas samman i en diskussion. Det som framkommit är olika tankar och arbetssätt kring innebörden av barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen.

Pedagogers skilda tankar och arbetssätt om pedagogisk dokumentation

Utifrån frågeställningen hur respondenterna ser på pedagogisk dokumentation så framkom det en osäkerhet. Respondenterna gav oss olika svar vilket har fått oss att fundera kring deras svar och varför de tänker olika. Tre respondenter beskrev att pedagogisk dokumentation är när man dokumenterar lärandeprocessen och lägger vikt vid att leda arbetet vidare. Medan två respondenter ansåg att pedagogisk dokumentation handlar om att anteckna och ta fotografier, bland annat inför utvecklingssamtal och samtal med vårdnadshavare. Vi tror att skillnaden beror på att det finns en osäkerhet kring skillnaden i begreppen dokumentation och pedagogisk dokumentation. Pedagogisk dokumentation handlar om att reflektera kring det insamlade dokumentationsmaterialet. Det i sin tur gynnar verksamheten, barn och pedagogers yrkesroll (Lenz Taguchi 2013). Till detta krävs en medvetenhet hos pedagoger och förståelse för vad den pedagogiska dokumentationen innebär. Reflektion behöver inte endast ske med kollegorna, utan det kan även ske i samråd med barn och vårdnadshavare. Lenz Taguchi (2013) beskriver att dokumentationen inte är fullbordad när man har skrivit ner den. Utan att man måste gå vidare för att leda barnen och verksamheten framåt, och då krävs det ett fortsatt arbete. Liljestrand och Hammarberg (2017) beskriver att dokumentationen först blir pedagogisk när pedagoger och barn tillsammans reflekterar kring dokumentationens innehåll och använder den i verksamheten.

När man har ett intra-aktivt synsätt ser man material som performativa agenter inom lärandet, det vill säga att man tror på de materiella tingens agens och att de kan bidra till ett lärande lika mycket som en pedagog (Lenz Taguchi 2012). Inom den intra-aktiva pedagogiken lyfter man begreppet *den tredje pedagogen*, men även inom Reggio Emilia-filosofin är detta ett begrepp som poängteras i miljösammanhang. Miljön ska bidra till att skapa spontana lärandetillfällen genom att pedagoger skapar en miljö för barn som ger dem utrymme för att använda materialen på egna villkor (Lenz Taguchi 2013). Respondenterna pratade inte specifikt om den tredje pedagogen, men en av dem förklarade att hon försöker göra barn medvetna när hon sätter upp dokumentationen (i form av fotografier) på väggarna. Hon menade på att detta skapar mötesplatser för barn där de kan samlas och diskutera om den specifika händelse som fotografiet illustrerar. Det i sin tur skapar ett kollaborativt lärande, då barn tillsammans kan lära av varandra utifrån de tankar, erfarenheter och frågor som uppstår kring fotografierna. Det krävs dock att pedagoger är närvarande när dessa diskussioner sker, för att kunna ta vara på barns reflektioner och i nästa fas planera verksamheten efter deras inflytande. Liljestrand och Hammarberg (2017) förklarar att det är viktigt med en inbjudande verksamhet med förslagsvis fotografier, för att skapa diskussioner om de aktiviteter som sker på förskolan. I den intra-aktiva pedagogiken redogörs det att den pedagogiska dokumentationen ska ses som en kunskapsapparat, då man ser den som en kraft som kan skapa rum där pedagogiska händelser kan synliggöras på nytt (Lenz Taguchi 2012).

Pedagogisk dokumentation gynnar barns utveckling och lärande

Det framkom av två respondenter att de inte stödjer barns lärande genom den pedagogiska dokumentationen. En av anledningarna till att de inte arbetar med pedagogisk dokumentation var som respondenterna själva beskrev att de inte kände sig trygga med det, vilket genomsyrade deras arbetssätt. Respondenterna berättade även att de själva känner en osäkerhet med att arbeta och använda pedagogisk dokumentation, något som kan ha bidragit

till att de har tagit ett steg tillbaka. De berättar dock att de förstår vikten av att dokumentera och använda pedagogisk dokumentation, men deras osäkerhet genererar i att de sannolikt inte avsätter tid för att arbeta med det. Lenz Taguchi (2012) redogör vikten av pedagogisk dokumentation, genom att observera och dokumentera vad barn gör, beskrivs också barns uttryck på olika sätt. För pedagoger är detta en process som både är självutvecklande, men också ett verktyg för att se barn och vilka behov de har. Respondenterna på Trädets förskola berättade att de stödjer barns lärande i den pedagogiska dokumentationen och ser vikten med att följa upp den för barns vidareutveckling. Precis som Lenz Taguchi (2013) beskriver kan man exempelvis se teorin den intra-aktiva pedagogiken och Reggio Emilia-filosofin som en grund till arbetet med den pedagogiska dokumentationen. Tillsammans kan de ge en god förklaring i vikten av att se den pedagogiska dokumentationen som ett bidragande rum för att skapa utvecklande kunskap (Lenz Taguchi 2012). Samtliga respondenter från förskolan Trädet förklarade även att de tyckte att barns lärande stöds genom att få inflytande i den pedagogiska dokumentationen. De beskrev att det är utvecklande och viktigt för barn att dokumentationen följs upp så syftet med dokumentationen synliggörs, och att man inte bara dokumenterar en sak då dokumentationen tappar sitt huvudsakliga syfte.

Barns reflektioner är en viktig del i verksamhetsutvecklingen

Flera av respondenterna såg barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen som en svårighet samtidigt som de menade att det är ett område de gärna vill utvecklas inom. En av respondenterna menade att barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen handlar om att få visa upp inlägg på "dokumentationsplattformen" för vårdnadshavare. McKenna (2005) beskriver att olika dokumentationsplattformar kan ses som en portfolio, där pedagoger lägger upp den pedagogiska dokumentationen för enskilt barn vilket underlättar för vårdnadshavare att ta del av barnets vardag och följa deras utveckling. Vidare förklarar McKenna (2005) att barn kan få inflytande på portfolions innehåll genom att man kan skapa reflektioner och diskussioner mellan barn och pedagog.

I Lpfö 98 (2016) står det att man ska ge barn möjlighet att utveckla sitt kunnande av att dokumentera och uttrycka sina egna tankar med hjälp av olika redskap, till exempelvis bilder eller egna verk. Lenz Taguchi (2013) förklarar att man kan se den pedagogiska dokumentationen som ett kommunikativt redskap, vilket kan hjälpa barn att se hur deras tankar har varit tidigare. Genom att ge barn den möjligheten kan de på ett enkelt sätt reflektera över aktiviteterna i verksamheten, och knyta ihop hur tidigare reflektioner har varit till hur dagens reflektion är. På så sätt skapas en lärandeprocess där barn blir mer medvetna och inkluderade i hur man kan arbeta vidare. I det stora hela handlar det inte om att man ska göra det enklare för barnen, utan det handlar om att synliggöra situationer och saker mer nyanserat. Det kan då skapa nya tankar, idéer och lösningar hos barn, och de får en bredare bild av saker och ting. Genom att inkludera barn i den pedagogiska dokumentationen kan man koppla till den konstruktionistiska teorin där de redogörs för att pedagoger och barn tillsammans ska ha ett utforskande arbetssätt. De menar på att detta kan synliggöra de tankar, frågor och problem som uppstår hos barn. Vidare förklaras det att den pedagogiska dokumentationen blir ett verktyg och hjälpmedel för att fånga in exempelvis fotografier. Det material som har samlats in under aktiviteter och situationer i förskolan kan man sedan föra in i verksamheten igen genom att använda det i diskussion med barn (Palmer 2012). Precis som en respondent poängterade via att hon kontinuerligt försöker sätta upp fotografier på väggarna för att skapa tankar och diskussioner med barn. I den konstruktionistiska teorin förklaras det att när man har samtal med barn om en specifik dokumentation, kan det ge pedagoger en bredare och

större förståelse för de frågor och material som är i behov av att ökas i verksamheten (Palmer 2012).

Barns möjlighet till inflytande i den pedagogiska dokumentationen

Respondenterna beskrev svårigheten av att inkludera barn i den pedagogiska dokumentationen. Den bakomliggande faktorn kan vara att de hade svårigheter med att skilja mellan begreppen inflytande och delaktighet. Enligt respondenterna handlade det om att barn fick välja mellan sådant som redan var förutbestämt av pedagogerna själva och föll under verksamhetens ram. Enligt Arnér (2009) handlar inte barns inflytande i verksamheten om att barn får vara med och ha inflytande över den redan förutbestämda verksamheten. Barns inflytande i förskolan handlar om att ge dem möjlighet till inflytande i verksamhetens innehåll och arbetssätt. Det var ingen respondent som berättade att barn fick inflytande på utformningen och planeringen eller möjlighet att förändra de redan existerande rutinerna. Mycket kan handla om att respondenterna är rädda för att släppa kontrollen. På samma sätt som vi har lyft i tidigare delar, ligger det mycket i pedagogers förhållningssätt och medvetenhet. Flera av respondenterna förklarade är att de vill arbeta mer med barns inflytande, men då krävs det en gemensam vilja i arbetslaget.

I många fall kan det vara lätt att blanda ihop begreppen delaktighet och inflytande, då det har liknande betydelse men samtidigt är väldigt olika. Likt det Arnér (2009) säger så används oftast begreppen delaktighet och inflytande som ett synonymt par. När man sedan läser om dem i SAOL (2015) är det en stor skillnad, då delaktighet betyder att man är inblandad och har en del i något medan inflytande istället definieras att man ges möjlighet till påverkan. Pramling Samuelsson och Sheridan (2003) förklarar att man kan se delaktighet som en demokratisk rättighet och inflytande som en lärande aspekt.

Didaktiska konsekvenser

Pedagogisk dokumentation är på många förskolor en självklarhet, men hur pedagoger väljer att arbeta med detta varierar. Några av respondenterna beskrev att pedagogisk dokumentation är anteckningar och fotografier, och förklarade att dokumentationen tar upp tid och blir en stressfaktor. Andra respondenter ser en möjlighet med den pedagogiska dokumentationen och använder det som ett reflektionsverktyg för att utveckla både sig själva, barnen och verksamheten. I Lpfö 98 (rev. 2016) redogörs det för att barn ska få ett konkret inflytande på verksamhetens innehåll och arbetssätt, och det står även att:

“Arbetslaget ska dokumentera, följa upp, utvärdera och utveckla barns delaktighet och inflytande i dokumentation och utvärderingar vad och hur barn har möjlighet att påverka och hur deras perspektiv, utforskande, frågor och idéer tas till vara” (Lpfö 98, rev 2016).

Det vill säga pedagoger ska ge barn utrymme och inflytande att faktiskt få vara en del av det systematiska kvalitetsarbetet i förskolan och i den pedagogiska dokumentationen. Den litteratur, forskning och teorier vi har tagit del av i arbetet är en bra bas för hur pedagoger kan använda sig av pedagogisk dokumentation och samtidigt inkludera barnen. Innan vi påbörjade studien kan vi medge att vi själva kände en viss osäkerhet kring vad pedagogisk dokumentation är och hur man kan arbeta med det. Vi trodde att pedagogisk dokumentation var samma sak som dokumentation. Efter studiens gång har vi fått en helhetsbild om vad pedagogisk dokumentation är för något och hur man arbetar och använder det. Det ska ses som ett kompletterande verktyg som ska underlätta för pedagoger i deras yrkesroll. Pedagoger som arbetar med pedagogisk dokumentation och känner sig säkra med det, bidrar och utstrålar

ett arbetssätt som genererar att barn får inflytande i verksamheten. De har också vetskapen om hur man ska gå vidare med utvecklingsfrågor som rör både barn och verksamhet. Det har framkommit i studien att flera av respondenterna har en bra grundmedvetenhet och arbetar utifrån det. De behöver dock ta del av litteratur, forskning och teorier för att få en full medvetenhet om vad pedagogisk dokumentation är och hur man arbetar med det på ett korrekt sätt. Forskning och litteratur belyser att det är enkelt att inkludera barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen, vilket i sin tur kan bli något som ska underlätta det pedagogiska arbetet. Vi har sett under vår verksamhetsförlagda utbildning att många pedagoger går iväg från barngruppen för att dokumentera, planera och anteckna händelser. Strävan är att man ska ta med sig den pedagogiska dokumentationen in i barngruppen, dels för att barn ska få chans att dokumentera men även för att kunna reflektera tillsammans. Barn och pedagoger kan göra dokumentationen pedagogisk tillsammans, vilket bidrar till att verksamheten formas av barn och deras inflytande.

Slutligen vill vi belysa de valda teorierna och koppla samman med hur vi själva har sett på barns inflytande inom den pedagogiska dokumentationen. Den intra-aktiva pedagogiken lägger vikt vid att synliggöra dokumentationen i miljön och skapa mötesplatser som således kan användas för samtal och dokumentation. Teorin är vald på grund av dess betydelse för att ge barn inflytande i den pedagogiska dokumentationen. Den beskriver hur pedagoger kan synliggöra den pedagogiska dokumentationen i miljön för barn genom olika material som till exempel hängs upp på väggen. Det bidrar till att miljön blir en lärande plats både för pedagog och barn. Inom den konstruktionistiska teorin är tillåtande förhållningssätt, kommunikation, möten och dialoger i störst fokus. Pedagoger ska ha tillåtande förhållningssätt och låta barn själva bestämma vilken kunskap som ska uppstå. Vikten läggs vid språket som skapar relationer mellan människor och hur kommunikation skapar kunskap. Genom denna teori anser vi att det är viktigt att samtala, och genom pedagogisk dokumentation så sker samtal tillsammans med barn och deras egna intressen får ta plats. De här två teorierna ser vi som ett bra komplement till varandra och stödjer mycket av vår egen kunskap inom pedagogisk dokumentation. Som pedagog är det viktigt att ta del av de teorier som finns och ligger till grund för olika arbetssätt i förskolan. Vi vill lägga vikt vid att beskriva att pedagogisk dokumentation inte ska vara svårt och ta upp tid, utan det ska vara ett hjälpmedel som ska vara roligt för pedagog och barn. Genom att ta del av litteratur, forskning och teorier möjliggörs det en helt ny värld för pedagoger som känner sig stressade och oroliga inför den pedagogiska dokumentationen. Pedagoger kan se den pedagogiska dokumentationen som ett verktyg som ska gynna barn och deras fortsatta utveckling och lärande i livet.

REFERENSLITTERATUR

- Alnervik, K. (2013). *"Men så kan man ju också tänka!": pedagogisk dokumentation som förändringsverktyg i förskolan*. Diss. Jönköping : Högskolan i Jönköping, 2013
- Arné, E. (2009). *Barns inflytande i förskolan: en fråga om demokrati*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Asplund Carlsson, M. (2011). Utvecklingspedagogiken och den sociala ordningen. Williams, Pia & Sheridan, Sonja (red.) *Barns lärande i ett livslångt perspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige
Tillgänglig på Internet: <http://unicef-porthos-production.s3.amazonaws.com/barnkonventionen-i-sin-helhet.pdf>
- Basford, J. & Bath, C. (2014). Playing the assessment game: an English early childhood education perspective. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 34(2), ss. 119-132.
- Bath, C. (2012). 'I can't read it; I don't know': young children's participation in the pedagogical documentation of English early childhood education and care settings. *International journal of Early Years Education*, 20(2), ss. 190-201.
- Björkdahl Ordell, S. (2007). Etik. Björkdahl Ordell, S. & Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Johanneshov: TPB
- Colliander, M-A. (red.) (2013). *Om värden och omvärlden: pedagogik i praktik och teori med inspiration från Reggio Emilia*. 2. uppl. Stockholm: Liber
- Dahlberg, G. & Elfström, I. (2014). *Pedagogisk dokumentation i tillblivelse*. Pedagogisk forskning i Sverige, årg. 19, nr 4-5, ss. 268-288.
- Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. (2002). *Från kvalitet till meningsskapande: postmoderna perspektiv - exemplet förskolan*. Stockholm: HLS förl.
- Dalen, M. (2015). *Intervju som metod*. 2., utök. uppl. Malmö: Gleerups utbildning
- Emilson, A. & Pramling Samuelsson, I. (2014). Documentation and Communication in Swedish Preschools. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 34(2), ss.175–187.
- Fejes, A. & Thornberg, R. (2009). Kvalitativ forskning och kvalitativ analys. Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. 1., utök. uppl. Stockholm: Liber
- Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (2002). Stockholm: Vetenskapsrådet

Tillgänglig på Internet:

http://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

Förskolans pedagogiska uppdrag [Elektronisk resurs]. (2011). Stockholm: Skolinspektionen

Tillgänglig på Internet: <https://www.skolinspektionen.se/sv/Beslut-och-rapporter/Publikationer/Granskningsrapport/Kvalitetsgranskning/Forskolans-pedagogiska-uppdrag/>

Justesen, L. & Mik-Meyer, N. (2011). *Kvalitativa metoder: från vetenskapsteori till praktik*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Kihlström, S. (2007). Intervju som redskap. Björkdahl Ordell, S. & Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Karlsson, R. (2007). Om att verifiera undersökningsmaterial. Björkdahl Ordell, S. & Dimenäs, J. (red.). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Lenz Taguchi, H. (2012). *Pedagogisk dokumentation som aktiv agent: introduktion till intra-aktiv pedagogik*. 1. uppl. Malmö: Gleerups utbildning

Lenz Taguchi, H. (2013). *Varför pedagogisk dokumentation?: verktyg för lärande och förändring i förskolan och skolan*. 2., [rev. och uppdaterade] uppl. Malmö: Gleerup

Liljestränd, J. & Hammarberg, A. (2017). The social construction of the competent, self-governed child in documentation: Panels in the Swedish preschool. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 18(1), ss. 39–54.

Lindgren, A.L. & Sparman, A. (2003). Om att bli dokumenterad – Etiska aspekter på förskolans arbete med dokumentation. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 8(1–2), ss. 58-69.

Löfdahl, A. (2014). God forskningssed - regelverk och etiska förhållningssätt. Löfdahl, A. Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. uppl.] (2016). Stockholm: Skolverket

Lundström, M. (2016). *Det synliga barnet: barns perspektiv i kvalitetsarbetet*. Stockholm: Lärarförlaget

McKenna, D. (2005) Documenting development and pedagogy in the Swedish preschool: The portfolio as a vehicle for reflection, learning and democracy. *Frontiers: The interdisciplinary journal of study abroad*, Vol. 12, s.161-184

Mårdsjö Olsson, A-C. (2011). Strategier att lära barn lära. Williams, Pia & Sheridan, Sonja (red.) *Barns lärande i ett livslångt perspektiv*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Palmer, A. (2012). *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan: pedagogisk dokumentation*. Stockholm: Skolverket
Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2808>

P Lundgren, U., Pettersson, S. & Åsen, G. (2013). Från sputnik till Reggio Emilia - noteringar om hur forskning blir till. Colliander, M-A. (red.) *Om värden och omvärlden: pedagogik i praktik och teori med inspiration från Reggio Emilia*. 2. uppl. Stockholm: Liber

Pramling Samuelsson, I. & Sheridan, S. (2003). Delaktighet som värdering och pedagogik. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 8(1-2), ss. 70-84.

Roos, C. (2014). Att berätta om små barn - att göra en minietnografisk studie. Löfdahl, A. Hjalmarsson, M. & Franzén, K. (red.) *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Svenska akademiens ordlista över svenska språket. Fjortonde upplagan (2015). Stockholm: Svenska akademien

Thornberg, R. & Fejes, A. (2015). Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier. Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. 2., utök. uppl. Stockholm: Liber

Thornberg, R. & Forsberg Frykedal, K. (2015). Grundad teori. Fejes, A. & Thornberg, R. (red.) *Handbok i kvalitativ analys*. 2., utök. uppl. Stockholm: Liber

Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. 2., [omarb.] uppl. Stockholm: Liber

Vallberg Roth, A-C. & Månsson, A. (2010). Dokumentation och bedömning i förskolan. Riddersporre, B. & Persson, S. (red.) *Utbildningsvetenskap för förskolan*. 1. utg. Stockholm: Natur & kultur. ss. 229-249.

Åberg, A. & Lenz Taguchi, H. (2005). *Lyssnandets pedagogik: etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Wehner-Godée, C. (2013). *Lyssnandets och seendets villkor: pedagogisk dokumentation - DVD, bok*. 2. uppl. Stockholm: Liber

BILAGOR

Bilaga 1, Missivbrev

HÖGSKOLAN I BORÅS

Hej,

Vi heter Paula Nilsson och Sandra Östlund, vi är två studenter från Högskolan i Borås, Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT. Vi studerar just nu sista terminen på Förskolläraryrket och skriver ett examensarbete om hur pedagoger ser på den pedagogiska dokumentationen, utifrån barnens delaktighet och inflytande. Ni i arbetslaget är några av de personer som vi har valt att intervjua i samband med detta arbete.

Medverkan är helt frivillig, och du rätt att avstå från intervjun eller möjlighet att välja att inte besvara vissa frågor. Frågorna vi ställer behandlas efter Vetenskapsrådets riktlinjer för forskning. Detta innebär för dig som blir intervjuad att allt material kommer att behandlas konfidentiellt. Inga namn på pedagoger eller förskola kommer att framgå i studien. Materialet kommer enbart användas i forskningssyfte och till denna studie. När examensarbetet är färdigt och godkänt kommer allt insamlat materialet förstöras.

Vi kommer att besöka er på plats på förskolan och beräknar att varje intervju kommer att ta cirka en halvtimme, och önskar att få ha tillgång till avskilt rum. Vi har valt att spela in intervjun för att underlätta för senare arbete. Du får gärna meddela oss i förväg för att eventuellt diskutera upplägget eller för att tacka nej till medverkan.

Om ni har några frågor eller funderingar så kan ni kontakta oss på följande mail eller telefonnummer.

Med vänliga hälsningar,

Paula Nilsson
s14xxxx@student.hb.se
07xx - xxxxxx

Sandra Östlund
s14xxxx@student.hb.se
07xx - xxxxxx

Bilaga 2, Intervjufrågor

Personliga frågor

- Hur länge har du arbetat inom förskolan?
- Vad har du för utbildning?
- Ålder och kön?

Pedagogisk dokumentation

- Vad är pedagogisk dokumentation för dig och hur arbetar du med det?
- Vet barnen om vad pedagogisk dokumentation är?
 - *Om ja - på vilket sätt är de medvetna om det? Ge exempel.*
 - *Om nej - varför inte? Förklara.*

Barns inflytande

- På vilket sätt arbetar du med barnens inflytande i verksamheten? Ge och beskriv exempel.

Barns inflytande i den pedagogiska dokumentationen

- Får barnen inflytande i den pedagogiska dokumentationen?
 - *Om ja - på vilket sätt ges det och hur synliggör ni detta?*
 - *Om nej - varför inte? Förklara*

Barns lärande genom den pedagogiska dokumentationen

- Tycker du som pedagog att du stödjer barnens lärande genom att de får inflytande i den pedagogiska dokumentationen?
 - *Om ja - på vilket sätt stödjer det barnens lärande? Ge exempel.*
 - *Om nej - varför inte? Förklara.*
- Vad lär sig barnen om de får inflytande i den pedagogiska dokumentationsprocessen?

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se